

מהלכות ודינים השייכים לדיני ברכת שבע ברכות - י'

דיני שבע ברכות בסיום החתונה

שבע ברכות בסיום סעודת החתונה
בסיום הסעודה בליל החתונה שהיא במקום חופה, מברכים שבע ברכות, ואף שאינו בית החתן, מברכים את כל השבע ברכות, מכיון שכל המוזמנים נמצאים במקום, ושם עיקר השמחה, ולכן תיקנו שיברכו במקום הנישואין בסיום הסעודה ברכת שבע ברכות. (שו"ע אה"ע סי' סב)

סעודה שלא במקום החופה

גם אם ערכו את החופה במקום אחד כגון בבית הכנסת, ואת הסעודה באולם סמוך, מברכים שבע ברכות כדין בית חתנות. (בית חתנים ח"ב עמ' תקעז)

לברך מיד בסיום האכילה ולא בסיום החתונה ראוי מאוד שמיד אחר שמסיימים את המנה העיקרית לזמן ולברך ברכת המזון ושבע ברכות, ובזה מרוויחים כמה מעלות: א. שכל הציבור זוכר לברך ברכת המזון, ב. שאין עושים הפסק הן בזמן והן ביציאות מחוץ לאולם תוך כדי סעודה שלא לצורך, ג. פעמים שבסיום החתונה לא נשאר מניין לברכת השבע ברכות, ד. הרבה מוזמנים שנתחייבו בזימון מברכים ללא זימון [וללא תנאי מראש], וישנם עוד הפסדים אם מתעכבים בברכת השבע ברכות.

עזיבה באמצע החתונה או השבע ברכות

מי שהשתתף בסעודת החתונה או השבע ברכות, נתחייב לשמוע את כל הברכות, ואינו רשאי לעזוב לפני כן, אלא אם כן התנה [אפילו בתחילת השנה לכל השנה] או נתכוון בשעה שנטל ידיים שאינו רוצה להשתתף עמהם. (אשרי האיש נישואין עמ' קמד, ועד)

ברכת האורח - וברכת החתן והכלה

בברכת המזון בסיום החתונה ובכל ימי השבע ברכות המשתתף בסעודה יברך ברכת האורח, וכן יוסיף הרחמן הוא יברך את החתן והכלה בבנים זכרים של קימא לעבודתו יתברך.

קריאת שמע לחתן והכלה בלילה הראשון

חתן בזמן הזה חייב בקריאת שמע, גם בלילה הראשונה, ואין לפוטרו מטעם שטרוד במצוה. והוא הדין שחייב בתפילין ובתפלה. (ילקו"י שובע שמחות ח"א פט"ז הי"א)

דיני שבע ברכות

באיזה סעודה מברכים שבע ברכות

כל שבעת ימי המשחה, מברכים לחתן ולכלה בכל סעודה שאוכלים בה לחם, ויש את שאר התנאים לברך, מברכים ז' ברכות מיושב, ואע"פ שהמנהג כיום לעשות לחתן ולכלה שבע ברכות בכל ערב, מ"מ אם נזדמן התנאים גם בארוחת בוקר או צהרים מברכים ואפילו כמה פעמים ביום.

מנהג בני תימן בשבע ברכות

המנהג אצל בני תימן שבכל התכנסות לכבוד החתן והכלה מברכים ברכת שבע ברכות, ואינה תלויה בסעודה, ולכן בקידוש שעושים בשבת חתן שמלווים כל הקהל את החתן והכלה מברכים שבע ברכות. (שו"ת עולת יצחק ח"ב סי' רמד, שו"ע המקוצר נישואין עמ' שפז, שו"ת פעולת צדיק ח"ג סי' רנב)

כמה כוסות, והאם הגפן קודם

כשמברכים שבע ברכות, מוזגים ב' כוסות, אחת לכוס של ברכת המזון [שעליה המזמן אומר את ברכת הזימון וברכת המזון, ולבסוף ברכת הגפן], ואחד לברכת השבע ברכות.

ברכת שבע ברכות כשאין יין

במקרה שאין יין או מיץ ענבים אין לברך מברכת שבע ברכות, אע"פ שיש חמר מדינה כגון בירה לבנה וכד', ובדיעבד כשיש רק כוס אחת מברכים עליה שבע ברכות וגם את ברכת המזון והגפן (בית חתנים ח"ב עמ' תרכא, ברכת ה' ח"ד פ"ה ס"ט וחזר בו ממש"כ בשו"ת תפילה למשה ח"ז סי' סה)

מי שלא אכל, אם יכול לברך

המברך אחת מהשבע ברכות שאחר ברכת המזון, צריך להיות מאותם שאכלו לחם, ונתחייב בברכת המזון. (יבי"א ח"ג סי' יא אות ז). ויש מבני אשכנז המקלים בזה, שיכול לברך אף מי שלא אכל. (הלכות שלמה פסח פ"ט דבר הלכה הע' 394, אשרי האיש נישואין עמ' קמד, קו' שערי נישואין פי"ט)

שתזוהר הכלה שלא להשיח עד שתטעם

בכל שבעת ימי המשחה לחתן והכלה, יש להזהיר לפני ברכת השבע ברכות שלא ישיחו עד סיום השבע ברכות ויכונו לצאת י"ח.

חלוקת השבע ברכות לכמה בני אדם

יש הסוברים שמלכתחילה יברך אדם אחד את כל השבע ברכות, והמקל לחלק בין התלמידים חכמים לכבודם, יש לו ע"מ לסמוך. (ברכת ה' ח"ד פ"ד סעי' סה, שו"ת תפילה למשה ח"ז סי' סז)

החילוק בין ברכת ז' ברכות ל-ב' ברכות

מתי מברך ברכת הגפן

כשאין שתי כוסות אלא כוס אחד יברכו קודם ברכת הגפן, ולאחר מכן על אותו כוס את השש ברכות הנותרות.

כשיש שתי כוסות, יברכו קודם השבע ברכות, ולאחר מכן חוזרים למי שזימן עם הכוס הראשונה וחוזר ומברך עליה ברכת הגפן, וה"ה בשאר כל ימי השבע ברכות.

וכשמברכים שתי ברכות בלבד (שאינן ב' תנאים אלו: א. בית החתן, ב. אין פנים חדשות) יקדימו לברך ברכת הגפן מיד אחר ברכת המזון, כמו כל כוס של ברכה, ולאחר מכן יברך אותו אחד על אותו הכוס ברכה שביעית וישתה.

ברכת חתנים שלא בבית חתנות - לבני ספרד

כשחסרים אחד מהתנאים

סעודת שבע ברכות שחסרים בו אחד מהתנאים (המובאים לקמן בדף ב עמודה ג), לדעת בני ספרד מברכים רק שתי ברכות שהם: ברכת הגפן וברכת אשר ברא. (שו"ע סי' סב סעי' ז)

ברכת אשר ברא בשלושה

חתן האוכל סעודה [אפילו ארוחת בוקר, ואפילו הרבה סעודות ביום אחד] יחד עם עוד שני אנשים גדולים, אף מבני משפחתו כאחיו ואביו [ואשה וקטן אינם מצטרפים] שאכלו לחם בשיעור כזית, מברכים אחר ברכת המזון שתי ברכות [הגפן, ואשר ברא], ואין צריך עשרה. (שו"ע אה"ע סי' סב ס"ד, בא"ח ש"ר פר' שופטים הט"ו, שו"ת יבי"א ח"ג אה"ע סי' יא). ובני אשכנז מברכים רק עם אוכלים אם אנשים אחרים ולא עם בני ביתם. (רמ"א אה"ע סי' סב ס"ז)

שבע ברכות בסעודות מצוה של אחרים

חתן וכלה המשתתפים בבית או בר מצוה ופדיון וכד', אין מברכים שם ברכת שבע ברכות, ואפילו רק ברכת אשר ברא אין מברכים. (בית חתנים ח"ב עמ' תקעג)

הודפס לע"נ: ר' מרדכי בן שרה ז"ל,
ונסתר גילה בת רחל ע"ה

בני השיעורים - לאסוקי שמעתתא
0732951633

גיליון זה הודפס בסיוע מוסדות "דרכי תורה"
ע"ר 580780575 - לחרומות: 0556711589

לקבלת הגיליון למייל בכל שבוע:

0548412678 - A0548412678@GMAIL.COM

התנאים לברכת כל ה- ז' ברכות

סעודת פת

אין מברכים ברכת חתנים אלא אם כן לפחות שבעה אנשים גדולים אכלו לחם, והחתן בכללם, ושלושה אכלו עוגות או פירות כשיעור כזית. (יב"א ח"ג סי' יא אות ז)

סעודה על פת הבאה בכיסנין

עשרה אנשים ששבעה מתוכם אכלו מזונות בשיעור קביעות סעודה (216 גר'), ועוד שלושה אכלו כשיעור כזית מזונות או פירות, מברכים כל השבע ברכות בהצטרף שאר התנאים. (יב"א ח"ג סי' יא אות ז, שו"ת שרגא המאיר ח"א סי' נח)

שהחתן והכלה יאכלו כזית פת

אין מברכים שבע ברכות, אלא בסעודה שגם החתן וגם הכלה אכלו לפחות כזית פת. (שו"ת יב"א ח"ו סי' ט, ציץ אליעזר ח"ג סי' צט, שו"ת צמח יהודה ח"ב סי' קטז, שו"ת דברי בניהו ח"ב סי' לא)

עשרה אנשים

בסעודת חתן וכלה צריכים להשתתף עשרה אנשים גדולים וחתן מן המנין, בכדי שיוכלו לברך ברכת השבע ברכות. (כתובות ח:; שו"ע אה"ע סי' סב ס"ד)

בית חתנות

לדעת בני ספרד: אין מברכים שבע ברכות בבית שמוזמנים אליו החתן והכלה, אלא רק באופן שהסעודה נערכת בבית החתן והכלה עצמם [או בבית בו נמצאים החתן והכלה בכל שבעת ימי המשתה]. (שו"ע אה"ע סי' סב ס"ה, יחוד"ד ח"ז סי' קצד, בהע' מתש"ו בכת"י ילקו"י חופ"ק עמ' שג, מחבר"ר אור"ח סי' ז, שו"ת דברי שלום). ויש חולקים (בן איש חי ש"ר פר' שופטים הט"ו, שו"ת תפילה למשה ח"ז סי' נח, ובספרו ברכת ה' ח"ד פה ס"ג, שו"ת ברכת יהודה ח"ד אה"ע סי' יד)

ולדעת בני אשכנז: המנהג לברך בכל מקום שנערך שם סעודת השבע ברכות, לברך שבע ברכות. (ט"ז אה"ע סי' סב ס"ק ז-ח)

לכבד אשכנזי שיברך את כל השבע ברכות

סעודת שבע ברכות של חתן מבני ספרד, שלא בבית חתנות, ומשתתף עמהם אשכנזי, אין לו לברך שם את כל השבע ברכות כמנהג בני אשכנז. **וכן ספרדי** המשתתף בסעודת שבע ברכות שלא בבית החתן וכיבדוהו לברך ברכה מהאמצעיות [ולא השביעית] יסרב. (בית חתנים פ"ח ס"ז, הליכות חתנים עמ' צט, אשרי האיש נישואין עמ' קמח)

בית הורי החתן

בית הורי החתן אינם נחשבים לבית חתנות, ולכן אף אם נערכת שם סעודה לכבוד החתן והכלה אין מברכים שם לדעת בני ספרד שבע ברכות, אלא רק שני ברכות [הגפן, ואשר ברא]. (שו"ת יב"א ח"ו אה"ע סי' ט)

אולם המושכר לשבת חתן

אולם המושכר לצורך סעודות לחתן והכלה, אין דינו כבית חתנות ומברכים בו רק שתי ברכות, וכן הדין בסעודות הנערכות בבית הורי החתן או הכלה, אא"כ זהו מקום מגוריהן. (בית חתנים ח"ב עמ' תקעה בשם הגר"צ והגרע"י)

פנים חדשות

אין לברך ברכת שבע ברכות [אף אם אוכלים בבית החתן] אלא אם כן ישנם שתי פנים חדשות בסעודה זו, דהיינו מי שלא אכל עדיין בסעודות שבע ברכות שנערכו לכבוד החתן והכלה ובחתונה. (שו"ת ברכת אפרים בשם הגרע"י, בית חתנים עמ' קעא, וע"ע בשו"ת תפילה למשה ח"ז סי' סא בגדר פנים חדשות)

כמה מדיני פנים חדשות

- לבני ספרד: 2 פ"ח, לבני אשכנז: 1 חשוב.
- שהפנים חדשות יאכלו לחם, (וכן מזונות או פירות).
- פנים חדשות לגמרי בכל סעודה.
- צריכים להיות נוכחים בשעת הברכות.
- אשה וקטן אינו פנים חדשות.
- בחתונה אין צורך בפנים חדשות.
- סעודה א-ב בשבת אין צורך בפנים חדשות.
- סעודה א-ב ביו"ט ור"ה אין צורך בפנים ח.
- לבני אשכנז סעודה ג' בשבת ויו"ט א"צ פ"ח.
- ר"ח ופורים, אין דינם כפנים חדשות.

שהמשתתפים יאזינו בשתיקה לברכות

על המשתתפים בסעודה כולל החתן והכלה להאזין לברכות מתחילת הזימון ועד סיום ברכת השבע ברכות, ובפרט בברכת הגפן, ולמי שרוצה לטעום מהיין. (בית חתנים ח"ב עמ' תרכד)

שיגור הכוס מהחתן לכלה

לא ימסור [ולא ישלח] החתן את הכוס לידי הכלה, אלא יניחנה על השולחן והיא תקחנו מעצמה. (בית חתנים ח"ב עמ' תרלב)

שבע ברכות שהחתן והכלה בשני חדרים

סעודת שבע ברכות הנערכת לגברים בחדר אחר ולנשים בחדר אחר, או בית לגברים, ובאותה קומה בבית הסמוך לנשים, מכל מקום יכולים לברך ברכת השבע ברכות בהצטרף כל שאר התנאים. (יב"א ח"ו אה"ע סי' ט, ע"פ שו"ע סי' סב ס"א)

דיני הכלה בשבע ברכות

להביא את הכלה לשמוע הברכות
מלכתחילה יש להביא את הכלה, שתשב בסמוך לחדר בו החתן נמצא ושם מברכים את השבע ברכות לכבודם שתשמע את הברכות, ותענה אמן, ותוכל לטעום מהיין בסיום הברכות. (שו"ע המקוצר נישואין עמ' תג)

כלה שהלכה לפני הברכות

אם הכלה אכלה ובירכה ברהמ"ז, ויצאה מהבית לפני שבירכו הברכות, רשאים לברך שבע ברכות בלעדיה בנוכחות החתן בלבד. (שו"ת אמרי דוד אה"ע סי' מא, שו"ת יב"א ח"ו אה"ע סי' ט)

לרפואת הרה"צ ר' חזקיהו דב קוק בן שושנה שליט"א

סיכום התנאים לברכת כל השבע ברכות

- א. שהחתן והכלה אכלו כזית פת.
- ב. לפחות שבעה שאכלו פת.
- ג. שיש עשרה אנשים. (יחד עם החתן)
- ד. בבית של החתן. (לבני ספרד)
- ה. שיהיו פנים חדשות, שאכלו בסעודה.
- החילוקים בין ברכת - ב' ברכות, ל-ז' ברכות
- א. חתן וכלה אכלו לחם.
- ב. מברכים אף בזימון של שלוש בני אדם.
- ג. אף בלא פנים חדשות.
- ד. אף אפילו שלא בבית החתן.
- ה. אף בלא עשרה.
- ו. מברכים על כוס אחת בלבד.
- ז. ברכת הגפן ראשונה. (כמו בקידוש)

דיני ברכת שהשמחה במעונו

ברכת 'שהשמחה במעונו' בזימון

אחרי נטילת מים אחרונים אומר המזמן ברכת הזימון על כוס ואומר בנוסח הזימון נברך לאלוהינו 'שהשמחה במעונו' שאכלנו משלו. (שו"ע אה"ע סי' סב סעי' יג)

ברכת שהשמחה במעונו בזימון בשלושה

אין מברכים ברכת שהשמחה במעונו אלא בזימון בעשרה בלבד.

ברכת שהשמחה במעונו שאכלו ללא מחיצה

מלכתחילה יש להקפיד שכל סעודות של ימי השבע ברכות שעורכים לכבוד החתן והכלה יהיו על טהרת הקודש, דהיינו שגברים במקום אחד ונשים במקום אחר ומחיצה ביניהם שאין רואים אלו את אלו, ובכך ניתן לברך שהשמחה במעונו לכל הדעות, ואם אוכלים בתערובת אין לומר בנוסח הזימון שהשמחה במעונו, שאין הקב"ה שמח בזה, ובפרט אם ישנם נשים שאינם לבושות בצניעות. (ב"ש בשם הב"ח אה"ע סי' סב ס"ק יא, ס' חסידים סי' קסח, קיצוש"ע סי' קמט ס"א, יב"א ח"ו אור"ח סי' יג, וכשאין פריצות הלץ בעד המקלים לנהוג היתר לשבת ללא מחיצות בחדר א, עי"ש)

שהשמחה במעונו בנישואין שניים

- אלמן שנשא אלמנה - ג' ימים בלבד.
- גרוש שנשא גרושה - ג' ימים בלבד
- אלמן או גרוש ובתולה - ז' ימים.
- בחור שנשא אלמנה או גרושה - ז' ימים.
- מחזיר גרושתו - אין מברכים כלל. (אף בחתונה)

שהשמחה במעונו במחזיר גרושתו

המחזיר גרושתו אין מברכים לו ברכת 'שהשמחה במעונו', אפילו בסעודה ראשונה שלאחר החופה. (בית שמואל סי' סב ס"ק יז, חיים שאל ח"ב סי' לח, שו"ת חיים ושולם ח"ב סי' עד, חכמת אדם כלל קכט, בית חתנים פי"ז, הליכות חתנים עמ' קטו) שאר דיני זימון עי' בגליון מס' 142.

לע"נ מו"ח

הרה"ג מצליח בן ויקטוריה צ"ל

נתרם ע"י תורמי כולל ערב 'קומי רוני' ולהצלחתם